



## Potruga na Potravniku – srednjovjekovne utvrde (escape room u prirodi)

**Mirena Buljan Bašić, prof.**

Osnovna škola Dinka Šimunovića Hrvace

Izvanučionička nastava oblik je nastave koja učeniku omogućuje poučavanje i učenje na posebno odabranim prirodnim odredištima. Mi smo odlučili posjetiti srednjovjekovnu utvrdu Potravnik koja se nalazi u blizini naše područne škole u mjestu u kojem žive učenici. S obzirom na to da je učenicima to mjesto dobro poznato, odlučili smo ih motivirati kroz natjecateljsku igru escape room u prirodi. Učenje u ovom prirodnom okruženju učenicima omogućuje istraživanje, a samim time i produbljivanje ranije stečenih znanja te razvijanje raznih vještina. Svaka nastava izvan učionice učenicima je zanimljiva i uzbudljiva, a učiteljima iziskuje puno planiranja i pripremanja kako bi se uspješno provela.

### Planiranje i priprema

Za provedbu ove izvanučioničke nastave ključna je bila dobra priprema na nekoliko razina: školski kurikulum, suglasnosti, priprema učitelja, priprema učenika, priprema digitalnih alata, priprema prije polaska.

Prije iznošenja prijedloga izvanučioničke nastave za školski kurikulum započeli smo s planom i pripremom provođenja nastave, a zatim predložili provođenje izvanučioničke nastave gdje smo opisali način provedbe, naveli planirani broj učenika i okvirno vrijeme. Kako bi učenici mogli napustiti učionicu i nastavu provesti na obližnjoj utvrđi, tražili smo suglasnost roditelja/skrbnika. Nakon toga slijedila je priprema učitelja koja je uključivala i nekoliko posjeta samoj utvrđi. Prvi put smo posjetili utvrdu prije izrade sadržaja i zadataka nakon čega smo pripremili sadržaj povezan s ishodima, plan puta, prilagodili zadatke za učenike, isplanirali vrijeme i pauze te odabrali alate i aplikacije koje će učenici koristiti. Poslije izrade zadataka ponovno smo posjetili utvrdu kako bismo sve zadatke provjerili, primijenili alate i odredili vrijeme potrebno za izvedbu. I same učenike treba pripremiti na nekoliko razina. Ponovili smo pojmove i gradivo vezano za nastavu

izvan učionice, objasnili način rada, podijelili učenike u grupe, pomogli učenicima u pripremi digitalnih alata koji su nam potrebni te ih upoznali s načinom primjene istih. Osim pripreme za rad učenike je trebalo pripremiti i za fizički obilazak ove kratke planinarske rute i napomenuti im da odjenu prikladnu odjeću i obuću, ponesu vodu, kapu i sl. Što se tiče digitalnih alata i aplikacija, odabrali smo alate koji su jednostavni za primjenu i ne zahtijevaju posebna predznanja. Neki od alata već su dostupni na mobitelu (kamera mobitela, čitač QR kodova, sat), drugima je lako pristupiti *online* (Google objektiv, Google Maps), a dio je besplatan za instaliranje (digitalni altimetar i kompas, Pl@ntNet). Svi osmišljeni zadatci pretvoreni su u QR kodove u besplatnom alatu za generiranje QR kodova te isprintani. Sve alate i aplikacije grupe trebaju pripremiti na svojim mobitelima.

Naposlijetku je valjalo isplanirati i polazak. Odredili smo točno mjesto i vrijeme polaska, pri čemu je točnost jako važna jer smo vremenski ograničeni. Izvanučionička nastava trajala je dva školska sata i veliki odmor, odnosno stotinjak minuta. U trenutku polaska sve treba biti spremno: učenici, grupe, ruksaci sa svim potrepnostima, mobiteli s pristupom internetu, alati/ aplikacije, kodovi, suglasnosti i dobro raspoloženje.

## Ishodi

Nastava je provedena s učenicima šestog razreda u sklopu nastave Povijesti kao izborna tema Srednjovjekovne utvrde za koju su predviđena 2 školska sata i s učenicima trećeg razreda u sklopu nastave Prirode i društva u koju su uključeni ishodi iz ostalih nastavnih predmeta.

Kako bi najbolje iskoristili izlazak iz učionice, pokušali smo zadovoljiti ishode iz gotovo svih predmeta za šesti razred pa tako učenici čitaju upute i izdvajaju važne informacije za rješavanje zadataka, koriste razne alate koji su na engleskom jeziku, računaju, primjenjuju različite mjerne jedinice, određuju tlocrt utvrde, upoznaju elemente pojedinačnih arhitektonskih objekata, prepoznaju biljke, navode primjere i načine zaštite i očuvanja prirodne, kulturne i povijesne baštine zavičaja, opisuju graditeljska područja, navode materijale u graditeljstvu, određuje razdoblje gradnje utvrde, izražavaju se digitalnom fotografijom i drugo.

## Provedba

Put započinje u podnožju utvrde s prvim zadatkom, a završava u samoj utvrdi sa šestim zadatkom. Za rad smo koristili aplikacije/alate koje su lako dostupne na mobitelima: digitalni altimetar, digitalni kompas, Google objektiv, Pl@ntNet, kamera mobitela, čitač QR kodova, sat, Google Maps. Zadatke smo pripremili u alatu Bookwidgets koje smo povezali s QR kodovima u boji.

Prvi zadatak: Na točno označenom mjestu u podnožju brda na kojem se nalazi utvrda grupa određuje nadmorsku visinu te geografsku širinu i dužinu uz pomoć digitalnog altimetra na mobitelu.

Drugi zadatak: Učenici prate planinarske markacijske oznake. Pronalaze i fotografiraju pet različitih mjesta/podloga na kojima se nalaze markacije (suhozid, stup, građevina, kamen, drvo/stablo). Na svakoj fotografiji treba biti jedan učenik iz grupe. Nakon što učiteljica pregleda fotografije, zadatak se smatra izvršenim.

Treći zadatak: Zadatak se odvija na proplanku gdje učenici uz pomoć Google objektivu ili Pl@ntNet aplikacije za raspoznavanje biljaka u grupama traže četiri zadane vrste ljekovitog bilja: stolisnik, majčinu dušicu, divlju ružu i vrijesak. Nakon što pronađu biljke i učiteljica pregleda rezultate, učiteljica razredne nastave koja je u pratnji učenike upoznaje s biljnim svijetom koji nas okružuje te međuovisnosti živih bića i prostora.

Četvrti zadatak: Na dvije trećine našeg uspona slijedi vježba orijentacije. Učenici najprije uz pomoć Sunca i sata određuju strane svijeta, zatim uz pomoć mahovine određuju/potvrđuju strane svijeta i na kraju, koristeći digitalni kompas, provjeravaju točnost prethodnih zadataka. Nakon odrađenih svih triju vježbi orijentacije učenici nastavljaju svoj put prema vrhu.

Peti zadatak: Zadatak se odvija u samoj utvrdi gdje učenici najprije uz pomoć digitalnog kompasa određuju strane svijeta, a zatim uz pomoć Google karte pronalaze okolne planine (Svilaja, Dinara, Kamešnica), rijeku (Cetina), jezero (Peručko jezero) i Park prirode Dinara. Zatim uz pomoć digitalnog altimetra ponovno određuju nadmorsku vi-

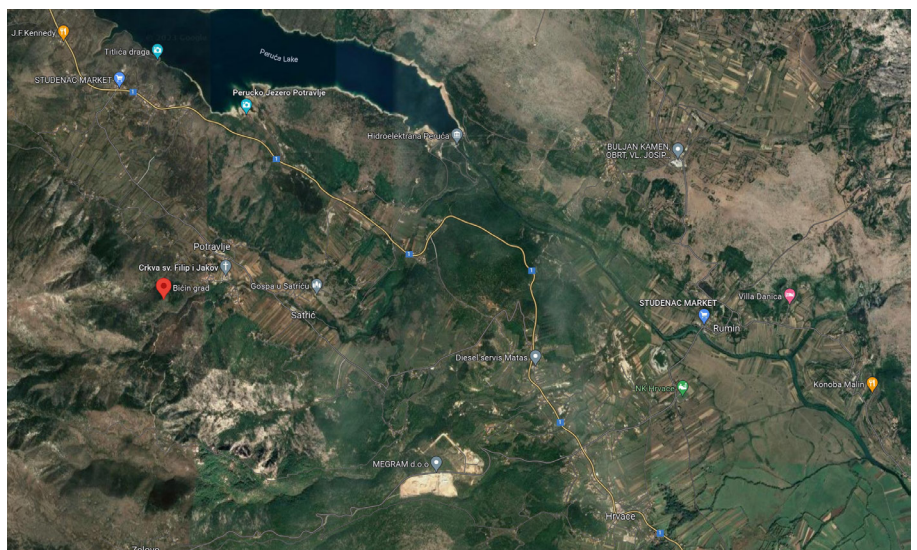
sinu, ali ovaj put izračunavaju relativnu visinu kako bi saznali kolika je visinska razlika od naše polazišne točke do utvrde. Treći dio petog zadatka je odrediti oblik utvrde prateći ostatke zidina i kula gdje učenici zaključuju kako je utvrda trokutastog oblika.

Šesti zadatak: Zadatak započinje povijesnim pregledom utvrde. Učenici aktivno sudjeluju u izlaganju pa tako zaključuju zašto se utvrda gradi na uzvisini ili zašto je dobro u blizini utvrde imati šumu ili rijeku. Učenici traže mjesto gdje bi se mogla nalaziti susjedna utvrda jer je utvrda Potravnik dio sustava utvrda, uz Glavaš (Dinarić) i Prozor u Vrlici. U daljini, ako je lijep dan, može se vidjeti utvrda Prozor u Vrlici. Također, iznose svoje ideje o mogućim načinima komunikacije među utverdama u srednjem vijeku i zaključuju kako je digitalna tehnologija danas olakšala način komunikacije. Posljednji dio šestog zadatka odabir je fotografija koje su učenici snimali tijekom svog puta. Svaka grupa predaje fotografiju za koju smatra da je zaslužila biti učitana na Google Maps. Svi zajedno odabiru jednu pobjedničku fotografiju koja se učitava u Google Maps i na taj se način pridonosi popularizaciji lokalne kulturne baštine.

Nakon kratkog odmora i povratka učenici mogu pristupiti kvizu znanja koji smo nazvali Mali vodič. Ovaj kviz sadrži pitanja vezana za zadatke koje su učenici prošli pa tako, primjerice, učenici na fotografijama prepoznaju ljekovito bilje koje su tražili, odgovaraju na povijesna i geografska pitanja i slično. Oni učenici koji su riješili točno sve zadatke dobiju potvrdu Mali vodič utvrde Potravnik na kojoj su točno navedeni ishodi poput: *Učenik može pratiti planinarske oznake od podnožja do utvrde Potravnik ili Učenik uz pomoć digitalnog altimetra određuje nadmorsku visinu, geografsku širinu i dužinu u podnožju i unutar utvrde.* Cilj je kviza osposobiti dio učenika koji će postati vodiči budućim grupama igrača i tako će učenici poučavati učenike. Naš je plan za buduću izvanučioničku nastavu na sličan način posjetiti susjednu utvrdu Prozor u Vrlici.

## Zaključak

Prateći planinarske oznake i rješavajući zadatke, učenici su surađivali, istraživali, natjecali se, primjenjivali razna znanja i vještine, ali i stjecali nova znanja i vještine, provodili vrijeme u prirodi, aktivno sudjelovali u nastavnom procesu, iskustveno učili i uz sve to se dobro zabavili. U ovoj izvanučioničkoj nastavi sudjelovali su učenici šestog i trećeg razreda. Šestašima je primarna bila nastava povijesti, a trećašima nastava prirode i društva, a u oba smo razreda nastavu povezali s ishodima iz ostalih predmeta. Kombinirali smo različite uzraste koji su ravnopravno rješavali zadatke jer zadatci su jednostavni i prilagodljivi različitoj dobi učenika kao i različitim lokalitetima uz određenu prilagodbu. Stoga ovaj primjer može poslužiti kao ideja ne samo učiteljima povijesti, nego i učiteljima drugih nastavnih predmeta.



### Prijedlog za citiranje (APA stil):

Buljan Bašić, M. (2023). Potraga na Potravniku – srednjovjekovne utvrde (escape room u prirodi). *Poučavanje povijesti*, II(1), 150–152.